
ΤΟ ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΕΝΟ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΤΗΣ Γ.Γ.Ε.Τ.
"ΑΠΟΔΟΣΗ ΟΡΟΛΟΓΙΑΣ ΣΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ"

Θ.Π. Τάσιος

0.- ΙΣΤΟΡΙΚΟΝ

Τον Μάρτιο του 1990, οι Καθηγητές Γ. Μπαμπινιώτης, Ι. Παπαδημητρίου, Θ.Π. Τάσιος, Γ. Κουμάντος, πρότειναν (βλ. Παρ. Ι) στον τότε Γεν. Γραμματέα της ΓΓΕΤ Καθηγ. Π. Θεοχάρην, της Ακαδημίας Αθηνών, την προκήρυξη ενός Συντονισμένου Ερευνητικού Προγράμματος με γενικό θέμα "Απόδοση Ορολογίας στα Ελληνικά". Μετά την ευγενή αποδοχή της προτάσεως εκμέρους της ΓΓΕΤ, συγκροτήθηκε κατά Δεκέμβριον 1990 η σχετική 12-μελής Επιτροπή μελέτης του θέματος(*), η οποία (μετά 4-μηνον) υπέβαλλε προς τη ΓΓΕΤ μια Εκθεση 200 περίπου σελίδων.

Η συνοπτική παρουσίαση των περιεχομένων της Εκθέσεως εκείνης είναι το αντικείμενο αυτής εδώ της ανακοινώσεως. Παρά την παρέλευση 20 μηνών από τότε, δέν έχομε πληροφορηθή καμιά συνέχεια επί του θέματος.

1.- ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ ΣΗΜΕΡΙΝΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΣ

Η Επιτροπή εθεώρησε ως βασική-της υποχρέωση να περιγράψη την (πράγματι μεγάλης εκτάσεως) προσπάθεια που γίνεται σ'όλον τον ελληνόφωνο κόσμο γύρω απ'το θέμα Ορολογία.

Ετσι, παρά το μικρό χρονικό διάστημα που διέθετε, πραγματοποίησε πλήθος επαφών με σκοπό την απογραφή όλων το δυνατόν περισσότερων σχετικών δραστηριοτήτων.

Ηταν δε μια ευχάριστη για όλους ευκαιρία να λάβουν επαφή μεταξύ-τους όσες Ομάδες έπασχαν απ'τα ίδια πάθη: Ενθουσιασμό για το θέμα, Φτώχεια μέσων, και Μοναξιά. Στον Πίν. Ι δίνουμε εδώ το αντίστοιχο απόσπασμα απ'τον Πίνακα Περιεχομένων της Εκθέσεως.

Με βάση αυτήν την πρώτη εντόπιση και επαφή (η οποία, ευτυχώς ή δυστυχώς, δέν ήταν εξαντλητική (πλήθος άλλων

(*) Μέλη: Βαλεοντής Κ., Γαλιώτου Ε., Γιαννακουδάκης Ε., Γιοχάλας Τ., Διάμεσης Σ., Θεολογίτης Δ., Κοντορούπης Γ., Κορογιαννάκης Α., Μπαμπινιώτης Γ., Παπαχρήστου Α., Σάμιος Β., Τάσιος Θ.

Πίνακ. 1: ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ ΣΗΜΕΡΙΝΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ

1. Γενικά
2. Συνοπτική παρουσίαση των συναφών δραστηριοτήτων
  - 2.1. Ελλαδικές και Κυπριακές δραστηριότητες εκπόνησης ορολογίας
    - 2.1.1. Όργανα γενικών ή διακλαδικών δραστηριοτήτων
      - α. Γραφείο Επιστημονικών Όρων και Νεολογισμών (Ακαδημία Αθηνών)
      - β. ΤΕ21 (ΤΕΕ-ΕΛΟΤ)
      - γ. ΚΕΜΕ - ΠΙ - ΕΣΤΕΠΕ (ΥΠΕΠΘ)
      - δ. ΜΕΠΟ (ΠΣΔΜ-Η)
      - ε. Γραφείο Ορολογίας του ΠΣΔΜ-Η
      - ζ. Επιστημονική Επιτροπή Ορολογίας (ΤΕΕ)
    - 2.1.2. Όργανα ειδικών ή κλαδικών δραστηριοτήτων κατά κλάδο ή αντικείμενο
      - α. Ακουστική (Ομάδα ΤΕ2/ΟΕ1 - ΕΛΚΕΠΑ)
      - β. Εφαρμοσμένη Στατιστική (Τεχνική επιτροπή ΤΕ24 - ΕΛΟΤ)
      - γ. Ιατρική (Ομάδα Ορολογίας ΙΑΤΡΟΤΕΚ - Ομάδες ιατρικών ειδικοτήτων)
      - δ. Ποιότητα (Τεχνική Επιτροπή ΤΕ55 - ΕΛΟΤ)
      - ε. Τεχνολογία Πληροφοριών (Ομάδα ΤΕ48/ΟΕ1 - ΕΛΚΕΠΑ)
      - ζ. Τηλεπικοινωνίες
        - (1) Ειδική Ομάδα Εργασίας του ΟΤΕ (1984-87)
        - (2) ΜΟΤΟ (ΟΤΕ)
      - η. Τυποποίηση - Πιστοποίηση - Διαπίστευση εργασιών δοκιμών (Τεχνική Επιτροπή ΤΕ56 - ΕΛΟΤ)
      - θ. Ανεκκυστήρες (Ομάδα ΤΕ34/ΟΕ2 - ΕΛΟΤ)
      - ι. Χρώματα και βερνίκια (Ομάδα ΤΕ1/ΟΕ1 - ΕΕΧ)
      - κ. Ποιότητα αέρα (Ομάδα ΤΕ2/ΟΕ3 - ΕΛΟΤ)
      - λ. Δοκιμές Πυρκαϊάς (Ομάδα ΤΕ7/ΟΕ2 - ΕΛΟΤ)
      - μ. Συνθήκες δοκιμών (Τεχνική Επιτροπή ΤΕ11 - ΕΛΟΤ)
      - ν. Πλαστικά υλικά (Ομάδα ΤΕ14/ΟΕ2 - ΕΕΧ)
      - ξ. Αλουμίνιο και προϊόντα αλουμινίου (Τεχνική Επιτροπή ΤΕ16 - ΕΛΟΤ)
      - ο. Τεχνικές σχεδιάσεις (Τεχνική Επιτροπή ΤΕ19 - ΕΛΟΤ)
      - π. Χημεία (Τεχνική Επιτροπή ΤΕ36 - ΕΕΧ)
      - ρ. Ηλεκτρονική και ηλεκτρονικοί υπολογιστές (Ομάδα Εργασίας ΤΕΕ - 1988-89)
  - 2.1.3. Δραστηριότητες απόδοσης ορολογίας από μεμονωμένα άτομα
  - 2.1.4. Εκδηλώσεις Ορολογίας
  - 2.2. Ευρωπαϊκές και διεθνείς δραστηριότητες για την ορολογία
    - 2.2.1. Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (ΕΟΚ)
    - 2.2.2. Ευρύτερο διεθνές περιβάλλον
3. Αδυναμίες, Προβλήματα, Προσπάθειες συντονισμού
4. Συνοπτική περιγραφή των υπολειπόμενων αναγκών ορολογίας κατά κλάδο
5. Σκοπούμενο εύρος του Συντονισμένου Προγράμματος

άξιων Ομάδων και ατόμων εργάζονται στην περιοχή), η Επιτροπή-μας εμπνεύσθηκε ορισμένα βασικά μέτρα σχετικά με την υποστήριξη, τον συντονισμό και την ανάπτυξη όλου αυτού του διεσπαρμένου έργου, ιδίως δε την λογισμητοποιημένη προσπελασιμότητα για κάθε ενδιαφερόμενον.

- ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΕΝΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Το Συντονισμένο Πρόγραμμα σκοπεύει:

- στον σχεδιασμό και προετοιμασία λειτουργίας ενός μόνιμου μηχανισμού για την έγκαιρη εκπόνηση, καθιέρωση και διάδοση ελληνικής ορολογίας αντίστοιχης προς την Ξενόγλωσση ορολογία, και
- στη δημιουργία και διαχείριση μιας Κεντρικής Βάσης Ορολογίας (ΚΕΒΟ) στην οποία θα συρρέουν οι παραγόμενοι όροι κάθε κλάδου (επιστήμης, τέχνης, τεχνολογίας) από τις Περιφερειακές Βάσεις Ορολογίας (ΠΕΒΟ) των υπάρχοντων ή μελλοντικών ΟΕΚΟ, και η οποία
  - Θα είναι σε διαρκή ετοιμότητα να εξυπηρετήσει κάθε φορέα ή ιδιώτη ενδιαφερόμενο για ελληνική ορολογία,
  - Θα είναι διαθέσιμη για τη διενέργεια συγκριτικών μελετών ελληνικών και ξένων επιστημονικών όρων,
  - Θα είναι σε στενή επικοινωνία και συνεργασία με την Κοινοτική Βάση Ορολογίας EURODICAUTOM και με άλλες παρόμοιες βάσεις άλλων χωρών.

Ο πιοπάνω μηχανισμός, τον οποίον θα προετοιμάσει το Σ.Π. θα πραγματωθεί μέσω της λειτουργίας ενός "Μόνιμου Εθνικού Συστήματος Ορολογίας" (ΜΕΣΟ) που, σε γενικές γραμμές, θα εξασφαλίζει τον συντονισμό των εργασιών των υπάρχοντων ή μελλοντικών ΟΕΚΟ, και θα οδηγεί στην ομαλή ροή των διαδικασιών.

Οι επιμέρους στόχοι του Σ.Π. είναι:

- 1) Η συστηματική αρχειοθέτηση ελληνικών δόκιμων επιστημονικών όρων όλων των κλάδων,
- 2) Η διευκόλυνση αναζήτησης επιστημονικών όρων όλων των κλάδων από τα σημεία συγκέντρωσής-τους,
- 3) Η διαμόρφωση συνθηκών συνεχούς παραγωγής των αναγκαίων επιστημονικών όρων στην ελληνική γλώσσα κατά γνωστικό αντικείμενο,
- 4) Η ανάπτυξη της συναίνεσης στη χρήση των παραγόμενων όρων από όλους τους ενδιαφερόμενους (χρήστες),

- 5) Η πρόωπη της μορφολογικής εναρμόνισης των χρησιμοποιούμενων όρων,
- 6) Η δυνατότητα συγκριτικής μελέτης ελληνικών και ξένων επιστημονικών όρων.

3.- ΘΕΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Για την ευόδωση των πιοπάνω σκοπών, το Συντονισμένο Πρόγραμμα θα έπρεπε να περιλάβη μια σειρά από επείγοντα "έργα" μελετητικού χαρακτήρα. Ο χώρος δέν επιτρέπει να εκτεθούν εδώ οι επιμέρους μελέτες που προτάθηκαν θα υπομνησθή όμως το είδος-τους:

- α) Μελέτες υποστηρίξεως (ιστορικές, γλωσσολογικές, απογραφικές ξένων εμπειριών, κοινωνιολογικές).
- β) Μελέτες για την ανάπτυξη Κέντρου Βάσεως Ορολογίας (ΚΕΒΟ) (σκοπός, ιδιότητες και διαδικασίες: όπως προμελέτες οργανώσεως, διερεύνηση αγοράς, ανάπτυξη ιδίου λογισμικού).
- γ) Επιλεκτική συγκέντρωση και κριτική αποθήκευση υλικού ορολογίας ως γενική δοκιμή του ΚΕΒΟ.
- δ) Επιλεκτική εκπόνηση έργων αποδόσεως σε ορισμένους κλάδους (προτεραιότητες Eurodicautom, δοκιμασία βασικών αρχών Σ.Π.).
- ε) Επιλεκτικά έργα για την κριτική εναρμόνηση διαθέσιμων "Συλλογών" ορολογίας.
- στ) Συστάσεις για την οργάνωση συλλογικών δραστηριοτήτων
  - παραγωγής
  - διαδόσεως
  - αποδοχής ορολογίας.
- ζ) Έργα υποστηρίξεως Ελληνικής Ορολογίας εκτός της ελληνικής Επικράτειας.

Ακολουθούσε λεπτομερής Πίνακας των επιμέρους έργων, μαζί με συστάσεις συμπήξεως των αντίστοιχων ερευνητικών ομάδων, καθώς και εκτιμήσεως απαιτούμενου χρόνου και κόστους .

4.- ΜΕΣΑ ΤΟΥ ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΕΝΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Στο κεφάλαιο αυτό περιγράφονταν οι διαδικασίες προκυρήξεως, κρίσεως και αναθέσεως των ερευνητικών αυτών έργων. Γινόταν επίσης λόγος για τις πιθανές πηγές συγχρηματοδοτήσεως του Συντονισμένου Προγράμματος, για να αποτραπή ο ενδεχόμενος αντίλογος "μα, δέν έχομε λεφτά για τέτοια πράματα τώρα". Το συνολικό προβλεπόμενο κόστος (σε δραχμές του 1990) ήταν μόνο 200 εκατομμύρια, για το διετές χρονικό διάστημα του Προγράμματος.

Ενα σημαντικό θέμα ήταν επίσης η αναζήτηση ενός Φορέα για τον Διαχειρισμό (management) του προγράμματος, μιάς και η ίδια η ΓΓΕΤ δέν θα διέθετε την οργάνωση, το προσωπικό αλλά και την απαιτούμενη ευελιξία προς τούτο. Η Εκθεση έκαμε σχετικές προτάσεις καί σ'αυτό το θέμα.

5.- ΣΥΝΙΣΤΩΜΕΝΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ

Η Εκθεση έκλεινε με σχόλια πάνω σε αντικείμενα όπως:

- Προτεραιότητες θεμάτων.
- Φάσεις του Προγράμματος.
- Προβλέψεις των χαρακτηριστικών ενός Μόνιμου Εθνικού Συστήματος Ορολογίας (ΜΕΣΟ), ο οποίος συνιστά και τον καταληκτήριο θεσμό που απαιτείται για το μέλλον.

Ε π ί λ ο γ ο ς

(Το περιεχόμενο αυτού εδώ του Επιλόγου, αυτολογοκρίθηκε απ'τον συγγραφέα, την τελευταία στιγμή, για να αποφύγη μπλεξίματα με τον νόμο περί "περιουβρίσεως δημοσίων αρχών").

Μέρος Α : ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ

- 1.- Όπως είναι γνωστό, εξαιτίας της μακρόχρονης τουρκοκρατίας και της αποστάσεως απ'τα νεότερα κέντρα επιστημονικής αναπτύξεως, η ελληνική γλώσσα μετά τον 14ο αιώνα δεν παρακολούθησε την διεθνή εξέλιξη σ'όλη-της την έκταση, και δεν ανέπτυξε πλούσιο και συνεχώς ανανεούμενο επιστημονικό λεξιλόγιο. Τούτο δε παρά τις προσπάθειες των μεμονωμένων ελλήνων επιστημόνων μετά τον 16ο αιώνα, και παρά τον θησαυρό ορολογίας που εισήγαγαν οι Έλληνες λόγιοι κατά τον 18ο και τον 19ο αιώνα. Αλλά και σήμερα ακόμη, με την εκρηκτική εξέλιξη του επιστητού, η ορολογία θεσπίζεται κατά συντριπτική πλειονότητα σ' άλλες γλώσσες και εισάγεται σε εμάς μαζύ με την αντίστοιχη γνώση. Η "εισαγωγή" όμως αυτή, δηλαδή ο εξελληνισμός των όρων, δεν είναι ούτε έγκαιρος ούτε εύκολος. Και τούτο λόγω του μικρού μεγέθους της χώρας-μας και του μικρού πλήθους κατάλληλων και διαθέσιμων επιστημόνων σ'όλους τους τομείς.
- 2.- Τα αποτελέσματα αυτής της καταστάσεως είναι ήδη πολύ δυσάρεστα, ενδέχεται δε σε λίγον καιρό να γίνουν και εκρηκτικά: Η τρέχουσα χρήση δυσαναλόγως πολλών ξένων όρων δυσχεραίνει την επικοινωνία, ενώ υπονομεύει τη γλώσσα. Παράλληλα, δημιουργείται και μια οιονεί διανοητική δουλεία-μας υπό την επίδραση της αγγλικής κυρίως, αφού κάθε γλώσσα εγκλείει και μια νοοτροπία.
- 3.- Για την άμβλυνση του προβλήματος, γίνονταν και γίνονται πολλές, σοβαρές και μακρόχρονες προσπάθειες στη χώρα-μας. Ακολουθεί εδώ μια πολύ ανεπαρκής απογραφή παραγόντων που ασχολούνται συστηματικά με το θέμα:
  - Επιτροπή ορολογίας της Ακαδημίας Αθηνών.
  - Ελληνικό Μεταφραστικό Τμήμα στην Ευρ. Κοινότητα (τροφοδότηση και αμφίπλευρη σχέση με το λογισμικό Eurodicautom).
  - Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.
  - Επιστημονικοί και Επαγγελματικοί Σύλλογοι, σε κλάδους της Ιατρικής, της Τεχνολογίας, της Πληροφορικής κλπ.
  - Μεμονωμένοι επιστήμονες με μελέτες και εκδόσεις, ιδίως μέσα στα Πανεπιστήμια.
  - ΕΛΟΤκ.ά.

4.- Η μέχρι σήμερα πείρα, καθώς και το ενδεικτικό γεγονός ότι απ'τα 450.000 λήμματα της αγγλικής στο πρόγραμμα Eurodicautom της Κοινότητας, μόνο 150.000 έχουν καλυφθή στα ελληνικά (κι όχι πάντοτε κατά τον καλύτερο τρόπο), αποδεικνύει ότι χρειάζεται μια ριζική ενίσχυση της όλης διεργασίας:

- α) Χρειάζεται κατ'αρχήν μια απογραφή των προσπαθειών, μια γρήγορη κυκλοφόρηση των αποτελεσμάτων-της και μια αλληλεπίδραση.
- β) Εξ άλλου, επειδή σχετικώς λίγες μόνο επιστημονικές ομάδες έχουν αποδυθεί στην θεμελιώδη αυτή προσπάθεια (κι όχι πάντοτε εγκαίρως), απαιτείται η δημιουργία σχετικών κινήτρων για την επιστράτευση κι άλλων εθνικών δυνάμεων.
- γ) Τέλος, η σοβούσα γενικότερη γλωσσική ακηδία επηρεάζει δυσμενώς και την επιτυχή επίλυση του προβλήματος της ορολογίας, αφού κανένας όρος δέν θα μπορούσε να σταθή μέσα σ'έναν "πολιτώδη" περίγυρο συμφραζομένων. Ετσι, απαιτείται ενδεχομένως και μια παράλληλη διερεύνηση των υπόλοιπων ρυθμιστικών δεδομένων της νεοελληνικής, προκειμένου να ευοδωθή η απρόσκοπτη ανάπτυξη του επιστημονικού λόγου.

5.- Με αυτά τα δεδομένα, θα ήταν ευκαίριο να μελετηθή και να προκηρυχθή ένα σχετικό με το θέμα "Συντονισμένο Ερευνητικό Πρόγραμμα" μέσα στο πλαίσιο και την πείρα της ΓΕΕΤ σε ανάλογα μεγάλου εύρους διακλαδικά θέματα κατά το παρελθόν.

Για τον σκοπό αυτόν, θα ήταν σκόπιμη η σύσταση μιας Ομάδας Εργασίας, η οποία θα επεξεργαζόταν τους όρους, το θεματολόγιο και τα μέσα ενός τέτοιου Προγράμματος, ώστε η ηγεσία της ΓΓΕΤ να λάβη τις αρμόδιες τελικές-της αποφάσεις.

Σ'αυτά ακολουθούν, σκιαγραφούνται (ατελώς μάλλον) τα αντικείμενα αυτά.

Μέρος Β : ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

1.- Ενδεικτικό Θεματολόγιο

(Περιοχές ερευνητικών έργων για προκήρυξη)

- 1.1. Ιστορικές μελέτες γύρω απ'το απώτερο παρελθόν του θέματος.
- 1.2. Βασικές γλωσσολογικές αρχές για την δημιουργία όρων στην ελληνική γλώσσα.
- 1.3. Μελέτες απογραφής των συστηματικών προσπαθειών κατά επιστημονικούς τομείς (χωριστά) ή και διακλαδικών προσπαθειών γενικότερα. Περιλαμβάνεται κι η κριτική συγκέντρωση Λεξιλογίων, Γλωσσαρίων και Λεξικών.
- 1.4. Μελέτη οργανώσεως και λειτουργίας εθνικού συστήματος ορολογίας: Λογισμητοποιημένη βάση δεδομένων που θα ενσωματώνει και την αμφίδρομη εξυπηρέτηση του Eurocautom.
- 1.5. Μελέτη για τα αναγκαία ευρύτερα μέτρα ευοδόσεως και ενθαρρύνσεως της έγκαιρης θεσπίσεως σωστής ορολογίας.
- 1.6. Τεκμηρίωση του τρόπου οργανώσεως και στρατηγικής του θέματος σε μερικές ξένες χώρες, ιδίως σε χώρες της ΕΟΚ.
- 1.7. Ανάπτυξη και χρήση στην Ελλάδα του Θησαυρού της Ελληνικής Γλώσσας της Καλιφόρνιας.
- 1.8. Άλλες περιοχές.

2.- Μέσα

Οι υποψήφιοι ερευνητές-μελετητές μπορούν ν'αναζητηθούν ανάμεσα στους φορείς που ήδη εργάζονται γύρω απ'το θέμα.

Είναι σκόπιμο να δοθεί, η δυνατότητα αναλήψεως έργου από ομάδες ιδιωτών ή από μεμονωμένα ή συνεργαζόμενα συλλογικά όργανα.

Η πιθανή δαπάνη για ένα 2-ετές πρόγραμμα, εκτιμάται χονδρικά σε 200 εκατομμύρια δραχμές.